

Boete voor blote benen

Contextualiseren in drie stappen

Sommige bronnen uit het verleden zijn voor hedendaagse ogen moeilijk te begrijpen. Daar kun je gebruik van maken in de les. Tim Huijgen deed onderzoek naar hoe leerlingen leren contextualiseren. In dit artikel geeft hij praktische handvatten voor leraren om in de les aandacht te besteden aan deze belangrijke historische vaardigheid.

Tim Huijgen is leraren-opleider en universitair docent bij de Rijksuniversiteit Groningen en docent geschiedenis op het Stadslyceum in Groningen.

In de eerste helft van de twintigste eeuw was het op veel Amerikaanse stranden voor vrouwen verboden een badpak aan te hebben dat hun benen te bloot liet. Indien de vrouwenbenen niet goed bedekt waren, riskeerden de vrouwen een boete of arrestatie. Wat vinden jullie hiervan?

Deze introductie en vraag horen bij een foto uit de jaren twintig van de vorige eeuw waarop een Amerikaanse politieagent de lengte van het badpak controleert. De klas mag na deze introductie reageren. Vinden ze dit belachelijk? Of kunnen ze de foto plaatsen in de juiste context en verklaren?

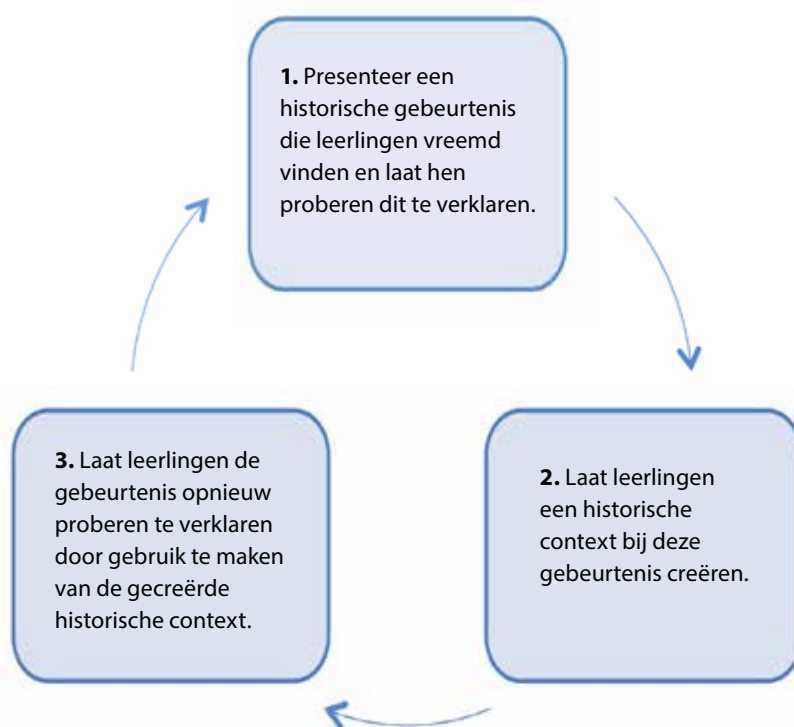
Politieagent Bill Norton meet de lengte van het badpak van een vrouw op een strand in Washington. Het mag niet hoger zijn dan 6 inches boven de knie. Foto uit 1922. Library of Congress.

Het bovenstaande is een voorbeeld van de eerste stap in een didactiek om leerlingen te laten oefenen met contextualiseren: het verklaren van gebeurtenissen door deze te plaatsen in een historische context. Leerlingen vinden dit lastig, omdat zij vaak met hun hedendaagse waarden, normen en kennis naar het verleden kijken. Een belangrijk doel van het geschiedenisonderwijs is dan ook om leerlingen zich bewust te maken van dit presentisme. Contextualiseren is niet het goedpraten van controversiële historische gebeurtenissen. Het gaat erom dat leerlingen historische gebeurtenissen kunnen verklaren en interpreteren.

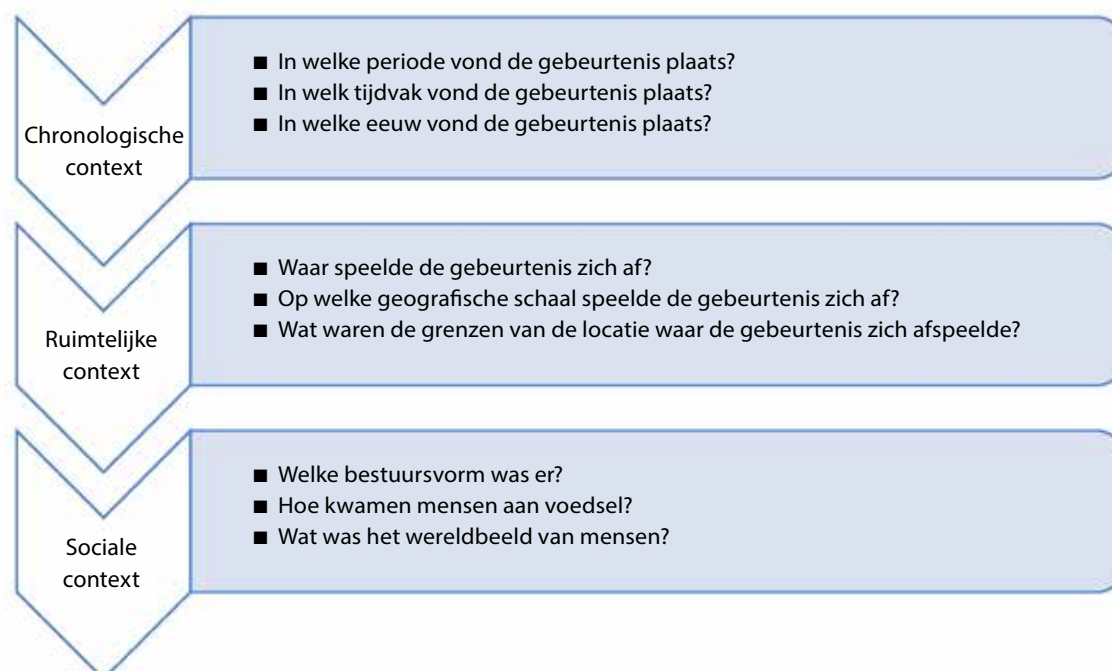
Maar hoe leer je leerlingen contextualiseren? In mijn promotieonderzoek is daarvoor een didactiek ontwikkeld die bestaat uit drie stappen.¹ In figuur 1 zijn deze stappen schematisch weergegeven.

De eerste stap is het presenteren van een bron over een gebeurtenis die leerlingen in eerste instantie vreemd vinden. Bij de uitbouw van de plantagekoloniën in de vroegmoderne tijd kun je bijvoorbeeld denken aan de 'ruil' tussen Suriname en Nieuw-Amsterdam. Bij de opkomst van massaorganisaties aan het begin van de twintigste eeuw kun je de verkiezingswinsten van de NSDAP gebruiken en bij religieuze conflicten in de oudheid kun je denken aan de Romeinse vervolgingen van joden en christenen. De docent kan de bron kort toelichten en de vraag stellen aan de klas wat zij van deze bron vinden. Dit kan in de vorm van een onderwijsleergesprek, maar leerlingen kunnen hun antwoorden ook schriftelijk noteren. Bij antwoorden die presentisme bevatten, kan de docent uitleggen wat presentisme is en benadrukken dat het bij het verklaren van gebeurtenissen belangrijk is om rekening

te houden met verschillen tussen hedendaagse opvattingen en opvattingen van mensen in het verleden. Het belangrijkste doel van deze eerste stap is dat leerlingen zich bewust worden van hun presentisme.²

De tweede stap is het creëren van een historische context door de leerlingen. Hiervoor hebben zij concrete aanwijzingen nodig. Belangrijk is dat leerlingen leren rekening te houden met een chronologische, ruimtelijke en sociale context. De sociale context kan onderverdeeld worden in een economische, politieke en culturele dimensie. Daarbij kun je leerlingen hulpvragen geven. Figuur 2 geeft hiervan een voorbeeld.³

Boven: Figuur 1. Driestappenplan voor het leren contextualiseren.

Onder: Figuur 2. Voorbeeldvragen voor het creëren van een context.

¹ Het proefschrift is gratis te lezen via: www.rug.nl/research/portal/files/65651733/Complete_thesis.pdf.

² Op pagina 251 en 252 van het proefschrift staan elf bronnen die gebruikt kunnen worden in de eerste stap.

³ Voor meer hulpvragen zie: Huijgen, T., & Holthuis, P. (2018). 'Man, people in the past were indeed stupid'. Using a three-stage framework to promote historical contextualisation. *Teaching History*, 172, 30-38.

■ In het zevende hoofdstuk van het proefschrift staat een soortgelijke complexe toepassing van deze didactiek binnen het thema Koude Oorlog.

Twee voorbeelden van afbeeldingen om te oefenen met contextualiseren.
Boven: Trouwceremonie in de middeleeuwen. Uit een manuscript met decretalen van Gregorius IX (*Liber Extra*), samengesteld door Raymundus van Peñafort, daterend tussen 1281 en 1299. Collectie British Library.
Onder: Een moeder en haar kind dragen een gasmasker. April 1918, Frankrijk. Collectie British Library.

De laatste stap is dat leerlingen de gecreëerde context gebruiken om nogmaals de bron te interpreteren of verklaren. Leerlingen kunnen hierbij hun antwoorden vergelijken met de antwoorden die zij gaven tijdens de eerste stap. Welke verschillen vallen op? Kunnen zij de gebeurtenis nu (beter) verklaren? In een onderwijsleergesprek kan dan worden gereflecteerd: hoe komt het dat je nu een beter antwoord geeft?

Hoe kun je deze didactiek toepassen in je lessen? Dit ligt aan het doel. De drie stappen hoeven niet allemaal te worden doorlopen. Wil je leerlingen kennis laten maken met het concept 'presentisme'? Dan kun je alleen de eerste stap uitvoeren met de leerlingen. Wil je leerlingen alleen leren hoe ze een context kunnen creëren? Dan kun je leerlingen, door de tweede stap, leren welke vragen ze moeten beantwoorden. Beheersen leerlingen dit? Dan kun je als docent werken met complexere toepassingen van de didactiek. Aan het begin van een lessenserie kun je dan bijvoorbeeld de eerste stap uitvoeren door leerlingen een centrale vraag te laten beantwoorden. Daarna krijgen leerlingen een uitgebreide set bronnen waarmee zij zelf een historische context kunnen creëren. Deze set kan variëren qua moeilijkheidsgraad door bijvoorbeeld bronnen toe te voegen die verschillende perspectieven op een gebeurtenis weergeven. Aan het einde van de lessenserie presenteren de leerlingen hun antwoorden op de centrale vraag op basis van de gecreëerde context. De docent kan dan de kwaliteit van de antwoorden en hoe leerlingen het proces hebben doorlopen, evalueren.⁴ De hulpvragen bij de tweede stap kunnen dan ook worden ingezet als hulp op maat: komen leerlingen er zelf niet uit, dan kunnen ze bij de docent gerichte hulpvragen ophalen. Op deze manier kun je als docent rekening houden met verschillen tussen (groepen) leerlingen. ■

LESTIPS

- Presenteer aan leerlingen bronnen over historische gebeurtenissen die leerlingen in eerste instantie **vreemd** vinden.
- Benoem en bespreek **presentisme** in leerlingantwoorden.
- Verstrek leerlingen **hulpvragen** voor het creëren van een historische context.
- Ga van **eenvoudige naar complexere toepassingen** van het driestappenplan.

Verder lezen

- Huijgen, T., van de Grift, W., Van Boxtel, C., & Holthuis, P.** (2017). Teaching historical contextualization: the construction of a reliable observation instrument. *European Journal of Psychology of Education*, 32, 159-181.
- Huijgen, T., Holthuis, P., van Boxtel, C., van de Grift, W., & Suhre, C.** (2018). Students' historical contextualization and the cold war. *British Journal of Educational Studies*. Advance online publication.
- Huijgen, T., Holthuis, P., van Boxtel, C., & van de Grift, W.** (2018). Promoting historical contextualisation in classrooms: an observational study. *Educational Studies*. Advance online publication.

In de zomer van 2020 verschijnt een boek met bronnen en werkvormen voor het bevorderen van contextualiseren. De redactie wordt gevormd door Tim Huijgen, Marije Brouwer en Paul Holthuis. Veertien docenten uit het voortgezet onderwijs schrijven mee. Het boek wordt uitgegeven door het Expertisecentrum Vakdidactiek Noord. Zie www.rug.nl/gmw/lerarenopleiding/professionalisering.

